

4. INFOTAINMENT

Het is wenselijk dat schrijvers, intellectuelen, naar het buitenland reizen. Tegelijk kan je van hen niet verwachten dat ze meteen ook maar als politicus of als ‘mini-minister’ van buitenlandse zaken fungeren. Er bestaat de laatste tijd een groeiende tendens om schrijvers te zien als een vervanging voor de autoriteit die ontbreekt op andere domeinen – voornamelijk politiek en religie. Door van schrijvers mediasterren te maken, ontstond de laatste jaren ook de verwachting dat schrijvers op alle levensvragen een antwoord hebben. Politici, ondernemers en geestelijken hebben in de voorbije jaren sterk aan geloofwaardigheid ingeboet. Maar kunstenaars worden verondersteld een directe en intuïtieve verbinding te hebben met het universum, met alle onopgeloste vragen. De priesters van vandaag zijn de kunstenaars die na hun lezingen levensverhalen, privé-drama’s en ellenlange biechten moeten aanhoren.

het vermogen van de mens om te kunnen vergeven

Hoe kunnen we in de toekomst oorlog voorkomen? Hoe kunnen we een eind maken aan de strijd tussen de seksen? Wanneer zullen de Duitsers het trauma van de Tweede Wereldoorlog werkelijk achter zich hebben gelaten? Waarom is er nooit vrede in het kruisvat van het Nabije Oosten? Waarom, mevrouw Dückers? Wanneer, denkt u, zal God een echte Renaissance meemaken? Gelooft u dat atheïsten cynici zijn? Zijn kunstenaars cynici omdat de afstand van waarop ze de wereld waarnemen zo groot is? Hoe zal de dialoog tussen de culturen, die steeds meer in een strijd tussen de culturen is veranderd, in de volgende decennia evolueren? Wat denkt u van Putins Rusland? Wat, mevrouw Dückers, kan daar gedaan worden voor de persvrijheid? Alstublieft, ik ben heel benieuwd naar uw antwoord! En wat denkt u van het ‘offensief’ van het Verre Oosten? Zal mijn dochter Chinees moeten leren? Wat denkt u van het vermogen van de mens om te kunnen vergeven? Bent u bang voor de dood? Al deze vragen en nog vele andere werden mij in de voorbije jaren vol verwachting gesteld door lezers.

Veel instellingen willen natuurlijk een graantje meepikken van dit ‘auratiseren’ van kunstenaars vandaag de dag. Men heeft er een haast naïef te noemen vertrouwen in dat kunstenaars over iedere stad, iedere regio, ieder land en ieder verhaal iets interessants kunnen vertellen. Als auteur word je uitgenodigd in vroegere stations en geruïneerde industriële regio’s, op verlaten eilanden en in grootsteden. En overal moet je de pet van socioloog, seismograaf, politicoloog en historicus

dragen, de essentie van een plek begrijpen en aanschouwelijk kunnen maken. Van de auteur wordt eigenlijk niets meer of minder dan *infotainment* geëist. Dikke historische boeken en sociologische vakliteratuur over de regio, die meestal in overvloed voorhanden zijn, wil niemand lezen of verkopen. De auteur moet in een goed leesbare vorm een paar indrukken brengen waarin iedereen zich kan inleven.

5. SNAPSHOTLITERAATUUR

Men moet voor ogen houden dat vijftig jaar geleden noch Thomas of Heinrich Mann, noch Bertolt Brecht of Lion Feuchtwanger een werk schreven over Californië, de staat waar ze in ballingschap leefden en die voor hen de redding van de Nazi-terreur betekende. Ze schreven allemaal ofwel over Duitsland, ofwel uitsluitend over hun eigen ervaringen in ballingschap. Ze schreven essays, maar geen romans of dramatische teksten over hun nieuwe thuishaven. Het is ook niet zo gemakkelijk om te schrijven over een land waarin je een vreemdeling bent en altijd een vreemdeling blijft. Hoe zou je dan, na drie maanden verblijf met een beurs, in staat moeten zijn om een regio of een land te portretteren of literair weer te geven?

De Duitsers staan nog steeds eenzaam aan de wereldtop als het gaat over reizen. De combinatie tussen slecht weer, lange winters en een hoog inkomen schijnt de Duitsers aan te zetten tot mobiliteit. Misschien is er daarom sprake van een buitengewone interesse in teksten die altijd werden geschreven vanuit het perspectief van de reiziger, van iemand die in een vreemde streek verblijft. Veel Duitsers kunnen immers meespreken over die ervaring. Er bestaan zo goed als zeker geen Duitse studenten die niet minstens een semester in het buitenland hebben gestudeerd. In andere landen, ook binnen Europa, wordt dit nog steeds als iets bijzonders beschouwd. En geen ander land heeft zo’n overvloed aan prijzen en beurzen voor schrijvers als Duitsland. Niet alleen de Duitser zelf, ook de Duitse schrijver reist meer dan zijn collega’s in andere landen. Zo kan enkel opdracht worden gegeven tot een literatuur van adempnood, vluchtigheid en transit. Misschien zou men de literatuur van de laatste jaren, die het buitenland als setting heeft, als transit- of reisliteratuur moeten bestempelen. Of als snapshotliteratuur.

Ooit viel me een bijzonder positieve ervaring te beurt. Ik was door de *Kulturstiftung der Länder* naar Israël uitgenodigd. Toen ik uit de Negev-woestijn terugkeerde, waar ik met de bedoeïenen had gesproken, stapte Professor Frank Stern van de Beer Sheva Universiteit op me af en zei: ‘Doet u me alstublieft een groot plezier. Probeer u na uw reis geen roman over Israël te schrijven.’

